

Мішеніна Г.А.
Сумський державний університет

РЕОРГАНІЗАЦІЯ ВЛАСНІСНОГО СТАТУСУ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Успішний розвиток лісогосподарського підприємництва на еколого-економічних засадах передбачає формування належного інституціонально-правового та ринкового середовища в лісоресурсній сфері, що виступає передумовою забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності свободою економічного вибору та одночасно визначає ступінь їх екологічно-соціальної відповідальності за господарську діяльність у системі лісогосподарювання.

Дослідження проблеми створення та організації сприятливого навколишнього середовища для розвитку підприємницьких ініціатив у лісовому господарстві свідчить, що найбільш гострою проблемою на шляху до створення умов розвитку підприємництва екологічного спрямування в лісоресурсній сфері є статус суб'єктів лісових відносин – приватизована лісова економіка і відстале лісове господарство, які не можуть бути рівноцінними «гравцями» на «інституційному полі» [1]. Ці проблемні питання зумовлюють розроблення нових моделей системи лісоуправління, важливою складовою якої є інститут власності на лісові ресурси. Законодавче врегулювання питань та суперечностей щодо власнісного статусу є центральним моментом розвитку лісогосподарського підприємництва екологічного спрямування, який визначає в кінцевому підсумку різні організаційно-правові форми господарювання (підприємництва), багатокладність лісового господарства. Виходячи з цього реформуванню насамперед підлягають системи управління та права власності на земельні ділянки лісового фонду і лісові ресурси. Назріла необхідність чітко визначити ліс як об'єкт права власності з цивільно-правовими відносинами, які варто відобразити у Лісовому кодексі України. Адже приватна власність, будучи джерелом доходів для власника і основою, що забезпечує його незалежну поведінку, служить потужним стимулом до високоефективної діяльності тих суб'єктів господарювання, що безпосередньо розпоряджаються власністю, тобто виступають справжніми господарями.

Уявлення про загальну картину щодо форм власності на ліси в розрізі окремих країн дають такі дані: питома вага приватних лісів у загальній лісовій площі в Україні становить близько 1%, а, наприклад, в Швеції – 78%, США – 72,3 %, Австрії – 43,5 %, Чехії – 21 % [2]. Першим кроком у напрямку реформування прав власності на ліси можна вважати положення Земельного кодексу України (глава 11, стаття 56), згідно з яким за рішенням органів місцевого самоврядування і органів виконавчої влади можуть безкоштовно або на платній основі передаватися у власність замкнуті земельні ділянки лісового фонду загальною площею до 5 га у складі сільських угідь, фермерських та інших господарств.

У зв'язку з необхідністю формування конкурентного середовища у сфері лісокористування та лісовідтворення, а також з метою посилення фінансової самодостатності лісових господарств актуалізується проблема інституціалізації реформування відносин власності на лісові ресурси за такими напрямками:

- корпоратизація державного сектору лісового господарства, передача частки лісового фонду у власність територіальних громад;
- перехід захисних лісових насаджень до власників сільськогосподарських угідь, що буде сприяти підвищенню ефективності агролісомеліоративних заходів та вирішенню відповідних фінансових проблем;
- формування орендних відносин, пов'язаних з використанням сировинних, екологічних та соціальних функцій лісів на окремих ділянках лісового фонду;
- збільшення площі замкнених лісових ділянок у межах сільськогосподарських підприємств, які можуть передаватися у приватну власність.

Але варто сказати, що значення інституту приватної власності в сучасних умовах не слід абсолютизувати. Підприємець не обов'язково повинен бути власником засобів виробництва, капіталу, його головною функцією є управління власністю. Така позиція окреслює можливості розвитку державно-приватного партнерства у лісовому господарстві.

Таким чином, розвиток підприємництва в лісоресурсній сфері в цілому залежить не лише від існування приватної власності на ліси, існують й інші внутрішні мотиви та стимули ефективної та активної еколого-економічної діяльності суб'єктів лісогосподарювання. Формування інституціональних умов розвитку лісогосподарського підприємництва екологічного спрямування передбачає не стільки наявність приватної власності на лісові ресурси, скільки прозорості у лісових відносинах, що сприятиме зменшенню невизначеності, створенню стійкого економічного середовища у сфері лісогосподарювання, формування у суб'єктів підприємницького лісогосподарювання очікувань щодо результатів їх діяльності та відносин з іншими економічними суб'єктами.

1. Козырева Г. Б. Социально-экономические последствия лесной политики современной России : [монография] / Г. Б. Козырева. - Серия «Научные доклады : независимый экономический анализ». – Москва : МОНФ, 2007. - 248 с.
2. Степаненко М. А. Напряжки структурної перебудови розвитку лісоресурсного комплексу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.06. «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища» / М.А.Степаненко. - Київ, 2008. - 20 с